

Radosti a strasti 3. republiky

Šestileté období Protektorátu Čechy a Morava skončilo osvobozením 8. 5. 1945. Během tohoto období se firma B. Jarolímek starala "jen" o území tohoto státního celku "pod ochranou Říše". Na zabraných územích měla na starosti tuto sféru poštovního provozu Říšská pošta. Na toto území dodávala výplatní stroje přímo bez zastoupení firma Francotyp GmbH (a částečně též Postalia). Slovensko a Podkarpatská Rus byla firmě B. Jarolímek odňata v roce 1939 vlivem nového státoprávního uspořádání. Na Podkarpatské Rusi se o výplatní stroje starala maďarská pošta s nově nominovanou odbornou zastupitelskou firmou a na Slovensku slovenská poštovní správa společně s novým nevýhradním zástupcem fou. Miloš Pavel Krupec Bratislava.

Jaká byla situace po válce. B. Jarolímek nebyl již generálním (výhradním zástupcem) strojů Francotyp v obnoveném Československu, měl na starosti jen české země. Na Slovensku pokračoval v zastupování Miloš Krupec až do znárodnění. Podkarpatská Rus byla darována Sovětskému svazu.

B. Jarolímek se ihned po osvobození pustil do obnovy tohoto způsobu vyplácení. Prvorepublikové štočky byly pečlivě mechaniky či v podatelkách uživatelů uschovány a mohla začít obnova k původnímu stavu. **Na tomto místě je víc než záhodné připomenout, že první obnovený výplatní otisk s názvem Československo, s českým textem u vedením názvu Český rozhlas a s českými názvy pošty (jen PRAHA 35) byl otisk obnoveného Českého rozhlasu.**

Původní štočky byly namontovány v první den povstání a první osvobozený otisk nesl datum 5. 5. 1945. Otázkou je, zda-li byl čas na rozesílání korespondence v ten den. Pokud se objeví celistvost s tímto otiskem, který nebyl zkušební, byl by skutečně sběratelský skvost. Zatím jsou jen zkušební otisky bez celistvostí poštou prošlými. Hrdinství pracovníků podatelny Československého rozhlasu a zcela jistě i mechaniků firmy B. Jarolímek muselo být nezměrné a velmi statečné. Jedinou známou celistvost s tímto datem zveřejňuji ve své publikaci "Stoletá historie výplatního otisku z území Československa" strany 178 a 179). Věřím, že se časem dozvíme, jak se první osvobozený otisk narodil.

Toto období bylo pro firmu B. Jarolímek i pro jejího ředitele, ale i majitele a akcionáře velmi těžké. Hospodářství bylo rozrušené, nebylo, co prodávat, německý výrobce byl v těžkostech, nebyly stroje, nebyly náhradní díly. Činnost firmy byl založena na prodeji mnoha drobných položek s velkou šíří sortimentu. Obrat šel dolů a s tím i zisk. Tuto situaci signalizoval již rok 1944, kdy firma šla do ztráty, která nebyla fatální, ale v porovnání s dvacátými a třicátými lety to byl situace složitá (podrobný rozbor viz studie Rudolfa Píši, V rytmu kláves ve Věstníku MCP, Praha 2015).

Období 3. republiky přineslo radost z osvobození a z nastolení svobodných dnů, ale i mnoho starostí a strastí.

Otevřel se trh s velkou poptávkou po mnoha věcech, ale s oslabenou nabídkou. V mnoha odvětvích existoval vázaný trh. Kancelářské potřeby a stroje byly postiženy vydáváním poukázek na výdej zboží. Dovoz byl ještě o něco horší. Byl nedostatek devizových prostředků.

Obnovení styků s cizinou bylo u firmy B. Jarolímek nutností. Mnoho firem ze zahraničí cítila problém. Většinu území Československa osvobodila Rudá armáda, v Londýně se během války připravily znárodnovací a zestátnovací zákony a vyhlášky. Ve vládě zasedli komunisté, kteří tyto znárodnovací tendence silově prosadili. Začaly odsuny německých spoluobčanů, soudnictví začalo soudit a odsuzovat kolaboranty. Mnoho firem neobnovilo svou činnost, zejména se židovskými podnikateli, kteří buď přišli o život v nacistických koncentracích či zavčas emigrovali a nevrátili se do vlasti. Vládla nejistota v životě, ale i v hospodářství. Bylo cítit, že nastává období omezené demokracie.

Aktivita firmy B. Jarolímek

Odnětí generálního zastupování firmy Francotyp a situace v dodávkách strojů z Německa donutila vedení firmy, aby se obracela na další výrobce v zahraničí. Navíc poštovní správa se rozhodla, že uvede do provozu výplatní stroje i na československých poštách. Těmto požadavkům německá firma Francotyp, dříve monopolní, nemohla vyhovět. Pokud ano, tak jen zčásti.

Oči vedení firmy B. Jarolímek se zaměřily na dva státy - Švýcarsko a Velkou Británii. Tento počín se zhmotnil ve strojích švýcarské provenience Hasler a ve strojích anglické provenience firmy Universal Postal Frankers. Obě zakázky byly určeny pro poštovní sektor čs. pošt. Pokud se týče komerční aktivity u soukromých a státních subjektů, firma B. Jarolímek se svým týmem schopných a zkušených mechaniků uměla vyhovět čs. subjektům. Dala do provozu obnovené výplatní stroje s československým vzorem poměrně rychle a brzo. V mnoha směrech napomohly i válečné reparační v tomto sektoru. Na zabraná území se tehdy dostala celá řada nových strojů, i když plně nevyhovovaly čs. požadavkům - gotické číslice výplatního razítka a dvoukruhové denní razítka bez či s můstky byly trnem v oku prvorepublikových úředníků poštovní správy. Ale situace si žádala slevit z těchto nároků.

I firma Francotyp GmbH obnovila výrobu už v roce 1946 a snažila se dodávat nové, ale zejména použité stroje po refasi.

Zdá se, že nabídka začala uspokojovat poptávku, i když ne dostatečně a plně.

Teprve v první polovině 1947 mohla firma B. Jarolímek říci, že plně obnovila uspokojení poptávky po výplatních strojích, která byla enormní. Svědčí i tom tehdejší korespondence a mnoho veřejných inzerátů žádajících výplatní stroje. Doba byla těžká, i z hlediska financování. Měnová reforma v listopadu 1945 přinesla vázané vklady. Do procesu se přihlásila i byrokracie. Řešením byl úvěr, kterým se B. Jarolímek snažil oživit financování své činnosti a zejména nákupů nových či refasovaných strojů. Pomohla Živnostenská banka. B. Jarolímek měl účet u České hospodářské a průmyslové banky, ale nikde se nedá zjistit, zda i ona pomohla úvěrem tak, jako v roce 1926 při rozjezdu výplatních strojů u nás. I bankovní sektor se po znárodnění značně změnil.

Situaci pomohla zlepšit i situace na straně uživatelů strojů - zájem projevily státní a zemské instituce včetně ministerstev a jejich orgánů. Vznikaly i nové komerční subjekty, došlo ke slučování. Ekonomika se měnila.

Firma stále vzhledem k této situaci hospodařila se ztrátou. Situace se začal zlepšovat a přišla i černá čísla. Firma byla odborně zdatná, stabilizovaná a měla naběhnuto na kvalifikovanou a profesionální činnost v tomto oboru.

V této době byl významnou postavou úspěšného chodu firmy ředitel Josef A. Koliáš (1901-1973).

Jak vypadala čísla roku 1947?

HOSPODAŘENÍ:

Obrat Kčs 7,660.000,00.

Hrubý zisk Kčs 3,086.945,65.

Další ztráta Kčs 237.771,20.

Příjem z pronájmu domů Kčs 322.081,70.

Stav zásob Kčs 3,544. 730,45.

NÁKLADY:

- náklady na nájemné Kčs 85.165,00., Mzdy Kčs 1.754.437,10.

- mzdy 1,754.437,10.

Daně činily 452.588,70.

PRODEJE:

- psací stroje Kčs 711.061,-,

- počítačí stroje Kčs 44.881,40,

- výplatní stroje různých značek Kčs 589.238,40,
- kancelářské potřeby 4,544.073,45,
- součástky a náhradní díly Kčs 1,746.267,70.

(Údaje ze zmíněného článku Rudolfa Píši, V rytmu kláves, Věstník MCP 2015)

Znárodňovací rána přišla rychle aneb znárodnění zestátněním

První rána přišla v podobě následujících zákonů.

Znárodnění a zestátnění nastalo a vjelo do Československa jako blesk, ovlivnilo celý hospodářský(a nejen) sektor osvobozené republiky.

Prezidentské a ministerské dekrety a vyhlášky byly ve vzduchu a přišly záhy a rychle. Významně se podepsaly na zejména na hospodářské sféře Československa a na majetkových poměrech. Šlo to rychle.

Dekret prezidenta republiky 100 až 103/1945 Sb. o znárodnění dolů, průmyslových a potravinářských podniků, bank a pojišťoven.

Dekret prezidenta republiky 104/1945 Sb. o závodních a podnikových radách.

Zákon 200/1946 Sb. o očištění obchodních rejstříků.

Zákon 95/1945 Sb. o cenných papírech.

Druhá rána přišla záhy v podobě zákona 118/1948 Sb.- Zákon ze dne 28. dubna 1948 o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkoobchodních podniků. Podepsáni Beneš, Gottwald, Krajčír.

Vzápětí ministr Krajčír podepsal Vyhlášku 180/1949 Ú.I. II ministra vnitřního obchodu ze dne 14. února 1949 o znárodnění některých velkoobchodních podniků a jejich začlenění do Narpy, národního podniku podle paragrafu 6, odst. 1 Zákona ze dne 28. dubna 1948, č. 118 Sb. o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkoobchodních podniků.

Touto vyhláškou velká část podniků v této branži byla od 1. 1. 1948 znárodněna zestátněním.

V připojeném seznamu pod číslem 8 byla uvedena též firma B. Jarolímek A. S. pro obchod kancelářskými stroji a potřebami, Praha 1, Perštýn 15. V článku II se stanovilo expresivně začlenění do nově zřízeného národního podniku NARPA.

Další osud firmy

V březnu 1948 se konalo zavedení národní správy. Výměr z 12. 7. 1948 stanovil, že do vedení se musí dostat správci odborní, ale politicky uvědomělí. Národním správcem se stal ředitel NARPy JUDr. Jiří Aron. Odvolán byl 22. 11. 1950 současně se zrušením národní správy (důvody pro ni pominuly). Všechny papírny byly v rukou "Národních papíren" = NARPA.

Z firmy B. Jarolímek se stala prodejna NARPA č. 01207, závod 0171.

Tato situace netrvala dlouho - k 31. 12. 1951 vznikly KANCELÁŘSKÉ STROJE n.p. (převzetí dílen). Narpě na nějaký čas zůstaly prodejny kancelářských potřeb.

Další osud původních majitelů?

Majitel firmy Jaroslav Brouk st. zemřel 2. 8. 1953 ve věku 69 let.

Zakladatel a původní majitel firmy Bohuslav Jarolímek

- byl se ženou násilně vystěhován z Prahy jako "nepohodlná osoba",
- jejich majetek byl zkonfiskován ,
- paní Luisa zemřela 6. 9. 1954 v rumburské nemocnici údajně po infarktu ve věku 70 let,
- pan Bohumí Jarolímek žil osamoceně, ke konci života se vrátil na Příbramsko (odkud pocházel) a kde zemřel 31. 1. 1960 ve věku 80 let,
- významný ředitel firmy Josef A. Koliáš zemřel v roce 1973 ve věku 72 let,

Skončila jedna slavná historie plná velkých úspěchů a zodpovědného hospodaření, ale i mnoha tragických momentů.

Tak nám zůstaly aspoň výplatní otisky, o které se Bohumil Jarolímek, jeho rodina a jeho tým zasloužili.

Doprovodné ilustrace na koláži níže:

Celistvost s esejí otisku s datem 20. 7. 1945, který B. Jarolímek používal k vyplácení své korespondence. Otisk FR 6 h - 4m (horní celistvost) - RR. Stroj Francotyp A, Anker.

Reklamní nátisk na tiskoviny firmy B. Jarolímek z počátků své obchodní činnosti se sídlem v Karlově ulici.

Poštou prošlá celistvost s firemního otiskem s datem 18. 9. 1945 (dolní celistvost) - R.

Otisk na obálce s odesilatelem SKI (Spolek komerních inženýrů).

